

Неодамна во Македонската академија на науките и уметностите се одржа научна трибина, на која стручњаците по уставно право посочија дека Република Македонија, Собранието, Уставниот суд и другите сегменти од институциите на системот мораат да се прилагодат на промените во ЕУ.

Во Унијата сè повеќе земјите-членки и кандидатите за членство во неа го преземаат примарното и секундарното европско право, но особено тоа се прави во однос на примената на Европската конвенција за човекови права, која станува основен принцип за правично и ефикасно судење.

Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

Кога се влегува во Европската унија ниту една држава веќе не е суверена, таа не може да дејствува самостојно, туку во рамките на заедницата на ЕУ. Вториот сегмент е агрументот кој ни го нуди Франција која, исто така, е чувствителна во однос на прашањето на националниот суверенитет, особено нејзиниот Уставен совет, кој навистина сака да ги блокира процесите и да ја зачува Франција како самостојна или суверена држава. Сепак, има и други актери во Франција, особено Државниот совет, кој во 1998 година, и Касациониот суд, кој како највисок суд од кривичната инстанца во оваа земја, по повод одредени случаи заклучија дека европското примарно и секундарно право имаат предност во однос на француското право. Но, кога сме на ова ниво, тие сметаат дека не може да има предност во однос на францускиот Устав. Меѓутоа, доколку дојде до колизија меѓу францускиот Устав со европското примарно право, тогаш нужно е да се извршат промени во легислативата, оценува професор Светомир Шкарик од Правниот факултет "Јустинијан Први" при Универзитетот "Св. Кирил и Методиј".

МАКЕДОНСКИ ГРАЃАНИ (700) ДОСТАВИЛЕ БАРАЊЕ ПРЕД СУДОТ ВО СТРАЗБУР ЗА ДА ГИ ЗАШТИТАТ СВОИТЕ ЧОВЕКОВИ ПРАВА. НЕКОИ ОД НИВ ИМААТ ПОЗИТИВНИ ИЛИ НЕГАТИВНИ ОДЛУКИ. ТОА ЗНАЧИ ДЕКА ПРОЦЕСОТ НА ЕВРОПЕИЗАЦИЈА НА СУДСТВОТО ВЕЌЕ ДЛАБОКО СЕ ИНВОЛВИРА ВО РМ

СО ИНТЕГРАЦИЈА СУВЕРЕНИТЕТОТ И

Во контекст на ова прашање, Шкарик посочува дека е мошне интересна Холандија, која во случај некој акт на европското примарно право да е во контрадикција со холандскиот Устав, се предвидува можност таквиот акт да биде ратификуван со двотретинско мнозинство гласови во нејзиниот Парламент, со што се поедноставува процедурата за уставните измени.

Професорот по уставно право потенцира дека овие елементи се важни, бидејќи мора да се забележи моќта на европското примарно право, односно колку тоа право успешно ги совладува сите пречки кои постојат пред него и колку тоа право има подобра перспектива и иднина од било кое национално или интерно право, вклучувајќи го и англиското.

"Овие тези ги искористив за да го структурирам европското уставно право, кое преку овие елементи и категории, кои се својствени за секоја научна дисциплина, ми даваат можност да го де-

финирам европското уставно право, и во формална и во материјална смисла. Но, и да ги покажам разликите во однос на дефинициите за националното уставно право. Потоа го посочувам предметот на европското уставно право, со особен нагласок врз европските вредности, кои се запоставени во националното уставно право. И најпосле ги дефинирам изворите на европското уставно право. На тој начин, врз таа основа, и тие категории кои, пред сè, ги користам од арсеналот на националното уставно право, мислам дека нудам аргументи за дискусија дека европското уставно право веќе постои", оценува стручњакот.

КОМПЛЕКСНОСТА НА СИСТЕМОТ

Професорот Шкарик многу подлабоко го анализира прашањето кое се однесува на европеизацијата на македонското уставно право, кое како про-

цес почнува со ратификацијата на Европската конвенција за човекови права во 1997 година, продолжува со потпишувањето на актот за стабилизација во 2001 година, и особено се интензивира во 2004 година, кога Република Македонија стана земја-кандидат за ЕУ. Тој нотира неколку прашања, кои се од исклучителна важност за македонското уставно право, но и за правото во целина.

"Потенцирав дека со ратификацијата на Европската конвенција за човекови права, која има приоритет од страна на гледиштето на меѓународниот Суд на правдата, во однос на националните уставни, може јасно да се види дека оваа Конвенција, која напосто е препишана и во уставниот договор на ЕУ, но и проширена со нови слободи и права, таа веќе врши големи промени во европскиот систем. Таков пример се 700 барања на македонските граѓани, кои се доствени до тој суд, и од кој некои добиле позитивни или негативни одлуки на меѓународниот суд. Тоа значи дека овој процес веќе длабоко ја инволвира и РМ. Меѓутоа, друго е прашањето дали таа конвенција доволно се користи или се применува во македонското судство. Кога беа уставните промени инсистирав европската конвенција да биде влезена заедно со законите и со меѓународните договори, како основа за примена, како основ за судење. Но, мојот предлог не беше прифатен. Независно од тоа да-

во таков контекст интересни се прашањата за сувереноста, интересни се прашањата зошто националните парламенти, речиси без приговор, ги прифаќаат проектите на бриселската администрација. Кои се тие процеси или фактори кои создаваат таква ситуација? За мене, тоа се интересни прашања за дебата. И најпосле, во овој процес на европеизација нашите институции нужно мораат да се прилагодуваат, особено такви прилагодувања треба да се извршат кога се во прашање Собранието и Уставниот суд на РМ", вели Шкарик.

Во процесот на прилагодувањето кон ЕУ професорот посочува дека Собранието на РМ треба да го користи искуството на Германија, на Бундестагот, и особено искуството на италијанскиот Парламент.

"Тие два парламента формираа посебни специјални комисии, кои со поголем број пратеници имаат можност да донесуваат европски закони. Тоа значи дека истото денес го прави и нашето Собрание, но во полн состав, 120 пратеници. За нив тоа треба да го прави потесно тело на пратеници, специјализирани за области, за одреден вид закони и за многу други прашања. Ова искуство, како и на другите земји-членки на ЕУ, и оние кои се кандидати, може да се вгради во промената на нашата институција".

тие нема кому да му се обратат за стручно смислење. Во ЕУ тоа го прават уставните судови. За пример може да се земе случајот со Бугарија. Имено, пред таа да стане членка на ЕУ, претседателот на Бугарија се обрати до Уставниот суд за мислење по прашањето што ќе биде со суверенитетот на Бугарија. Или што мисли Уставниот суд за принципот добро владеење. Исто така постапи и францускиот претседател Жак Ширак, кој пред да го потпише Уставниот договор во Рим, во 2004 година, доби одговор од Уставниот совет. Едноставно, уставните судови имаат многу значајна креативна улога во процесот на интеграцијата. Тоа што го има Судот на правдата во Луксембург, кога е во прашање европското право, тоа право го имаат уставните судови во државите членки. Затоа сакам овој процес пошироко да се отвори, бидејќи во Уставот треба да се создаде основ за трансфер на суверенитетот. Кога е во прашање суверенитетот на државата, како добар инспиративен пример може да ни послужи Германија. Германскиот Бундестаг може да донесе закон за пренос на дел од суверенитетот од Германија и од германската федерација врз ЕУ. Во овој момент ние немаме такви институции, немаме такви механизми за нечие овластување. Неопходно е тоа да се направи. Второ треба да се извршат промени во изборното законодавство, и во одредбите на Уставот, кои го регулираат прашањето на изборите, бидејќи кога се вршат из-

ТА НА МАКЕДОНИЈА ВО ЕУ УСТАВОТ НИ ОДАТ ВО АУТ

ли ние ќе се усогласиме, тој акт веќе продира во правниот систем на РМ. Најдобар доказ за тоа е Законот за управните спорови, од 2006 година, каде се дозволува обновување на постапката по пресудата на Европскиот суд за човекови права во Стразбур. Што тоа значи? Дали тоа е добро решение? Дали тоа добро е изведено? Тоа најмногу го знаат и го препознаваат колегите од Врховниот суд. Но, ме радува фактот што независно, директно или скромно, тој акт продира и во нашето законодавство. Тоа особено е интересно со европеизацијата на македонските закони. Ние слушнавме податок дека 30 отсто од законите на членките на ЕУ непосредно произлегуваат од европското законодавство. Јас би посочил на еден друг факт кој, исто така, е релевантен и дека во одредени односи, како што се економијата, финансискиот систем, образованието, транспортот и некои други области, сите тие имаат основа во законодавствата на членките од ЕУ. И затоа,

ТРАНСФЕР НА ЗАКОНИТЕ

Експертот по уставно право потенцира дека најзначајни промени треба да се извршат во положбата и во надлежноста на Уставниот суд на РМ.

"За разлика од другите уставни судови во Европа, нашиот Уставен суд, кога се во прашање надлежностите на ваквите судови во членките на ЕУ, нема извршна надлежност да го толкува уставот. Тоа право треба да му се даде како ново право, затоа што, иако нашиот суд може да го толкува, но Уставот го толкува кога се решава или се расправа за одредени прашања. Ова право е можно, бидејќи во процесот на интеграција во ЕУ Македонија ќе се соочи со низа проблеми. Така, на пример, по повод одреден акт, закон или дејствие поврзано со нашата интеграција за ЕУ, доколку одреден орган на Собранието или шефот на државата бараат одредено мислење

бори граѓаните на членките на ЕУ имаат изворно право. И најпосле овие процеси за кои зборував научно се опсервираат на Правниот факултет 'Јустинијана Прима'. Во наставниот план влезе научната дисциплина Уставно право на Европа. Тоа е поширок поим од европско уставно право, затоа што мислиме дека уставното право на Европа не само што ќе ги опфати сите држави од територијата на Европа, туку оди и пошироко, особено во контекст е прашањето со влезот на Турција и односот на ЕУ кон оваа земја. Европа од секогаш била земја на мигранти. Во иднина ЕУ ќе мора да ги интегрира мигрантите. На кој начин тоа ќе биде, ќе треба да се дебатира во земјите во Унијата. Покрај овие прашања сметам дека без стручњаци по уставно или европско право, Владата и Собранието на РМ многу тешко ќе го остварат процесот на интеграција. Преведувањето не е гол процес, промените и трансферот не може ефикасно да се применува без учество на науката", оценува Шкарик.